

17.2.1 Kaarden en kammen voor madammen

Voor het spinnen wordt de wol geeraard. De vezels worden ontward met een kam met stalen punten, of kaardenplankjes. Vroeger werden hiervoor de vruchten van een plant, de kaardenbol 📖 (Dipsacus) gebruikt. Zo maak je een dekentje of een lont van de wol en liggen de vezels allemaal in dezelfde richting, en verdwijnen ook de laatste resten vuil. Het kan ook met een (handbediende of elektrische) kaardemolen met een snel ronddraaiende cilinder met stalen punten of zelfs een naaldenbed. 📖 De kaardenbollen werden zelfs in fabrieken nog een tijd op stangen geregen en machinaal gebruikt om gewezen stoffen te vollen.

Na het kaarden kan er eventueel direct gesponnen worden. Voor een fijner resultaat moet eerst nog gekamd worden.

17.2.2 Spin-lol met wiel of tol

Door te spinnen worden de wolvezels in elkaar gedraaid tot een sterkere draad. Het aantal draaiingen waarmee het garen gesponnen wordt, noemt men de hoeveelheid twist 📖. Je kan gewoon met je vingers de wol samendraaien. Zo maak je meestal een startlont. Daarna ga je verder met een hulpmiddel.

Een **spintol** 📖 is een houten naald, verwaard met een schijfje (hout, klei, steen). De klos is eigenlijk een vliegwielt, het gewicht geeft ook de nodige spanning. Draaiing (twist) geeft stevigheid, toevoer geeft dikte. Een haakje op de top is handig.

Maak de startlont aan de kruising vast en hang ze naar beneden. Neem

Figuur 136 Spintol een pluk wol, pluiz er wat van ongeveer de gewenste dikte uit, en draai het rond de lont. Geef nu telkens de tol een zetje om rond te draaien, en pluiz tussen het draaien telkens wat wol los om de draad te voeden. Als de tol de grond gaat raken, wind je de wol er rond en gaat weer verder met spinnen. Mits wat oefening kan je hiermee dunne en gelijkmatige draden spinnen. De draaiende tol twist het garen.

Een woldraad verlengen kan zonder knopen: breek een stuk af (niet knippen!), maak beide einden los en pluiz ze wat uit. Die rafels kan je in elkaar zetten en tussen je handen (met wat speeksel) samenrollen.

In West-Anatolië (West-Turkije) op de oude nederzetting Ekşi Höyük zijn 8.600 jaar! oude textielgereedschap gevonden waaronder ronde stenen die werden gebruikt om te spinnen.

Met een **spinnewiel** 📖 gaat het nog makkelijker, beter en sneller. Met een trapper 📖 houd je het aandrijfwiel 📖 draaiend. Het verbindend aandrijfsnoer laat de klos draaien.

Aan de klos wordt een startlont geknoopt en door het spingat gehaald. Hier maak je weer de wol aan vast. Het spinnewiel zou rond 700 in Indië uitgevonden zijn.

Figuur 137 Spinnewiel

Met een rem kunnen we de spanning groter of kleiner maken, zodat de klos sneller of trager draait. De dikte van de draad wordt bepaald door de hoeveelheid wol die je toevoert door het spingat. Na wat oefening krijg je hier de nodige feeling voor.

Toen Brigitte haar breiwinkel opende gaf ik haar een grote bokaal cadeau met 3 wolvissen (📖 Cetacea lane). Het past prima bij haar zaak. Nu moet ze die natuurlijk wel iedere maand scheren. Maar na jaren levert het nog steeds een interessante babbel op met de klanten. Een wolvis is niet alledaags. En er zijn hoewel hij in de etalage staat, nog steeds klanten die niet geloven dat een wolvis echt bestaat. (Ondertussen helaas opgedoekt.)

Twijnen is tegendraads

Als we twee klossen vol hebben kunnen we een dubbele draad maken. We twijnen 📖 ze dan in de andere draairichting rond elkaar. Dit geeft een dikkere en stevigere draad. Het kan ook met 3 of 4 draden. Het spinnewiel kan hiervoor ook in de andere richting draaien.

17.2.3 Wol verven: elke kleur uit de natuur

Het **verven** 📖 kan in verschillende stadia van de verwerking van wol gebeuren, zowel voor het spinnen, in het garen als na het weven. Van oudsher werden hiervoor planten gebruikt als wouw, wede en vooral meekrap.

Beitsen 📖

Om kleurstof goed op wol te laten 'pakken' wordt de wol eerst gebeitst met kaliumbichromaat (oranje poeder dat een gelig effect geeft), wijnsteen (fijn wit poeder), aluin en vroeger ook urine. De schubben op de wolvezel openen zich hierdoor zodat de kleurstof zich beter aan de wol kan hechten. De meeste natuurlijke kleurstoffen hebben een beitsmiddel nodig om de kleur aan de vezels vast te hechten en de lichtechtheid te verhogen.

Aluin 📖 is het meest gebruikte niet giftige beitsmiddel. Los in een (niet aluminium) pan 15-20 gram aluin per 100 gram wol op in ruim handwarm water. Doe de wol erbij. Breng dit langzaam aan de kook en laat 1 uur zachtjes pruttelen. Laat het water vervolgens afkoelen tot zo'n 40 graden en je kan beginnen verven. (Het kan ook later als je de wol traag liet drogen.)